

tàtesi i després es canvià en *r* per l'acció concorde d'una ultracorrecció de dissimilació suposada i per l'etimologia popular *broc*, fomentada pel fet que *broquet* era el ferro de la llança de torneig (*Tirant*, en *AlcM*) i que *brocar* significava 'atacar (parlant de la cavalleria)'.

Altreament en francès la paraula deriva de *bocle* (= fr. mod. *boucle* 'baga') com a nom de la dita «copa» que distingia el *bouclier* del francès antic de les altres menes d'escut; nom provinent del llatí *bŭccŭla*, diminutiu del ll. clàss. *BUCCA* 'galta plena'; aquest passà també a l'oc. ant. *bloca* (*Jaufré, Ferabràs*) o *bocla* (*G. de Rossilhon*, Rayn. II, 227-8), així com al cast. ant. *bloca* (*Cid*), i port. ant. *broca* [S. XIII, *Graal, RLus.* XI, 56]; d'ací *escut blocat* que degué veure Milà en textos medievals per a 'broquer' i que usa en el seu *Pros Bernat*: «l'elm de Bernart lo negre toca també / lo cercle li fa caure avall corrents, / l'escut blocat del negre Bernart fereix: / trossejat se n'anava per lo pradell» (v. 156).

DERIV.: *Broquerer* 'fabricant de broquers' [doc. S. xv, cit. en extens en *DBal.*, i breument en *AlcM*]. *Broqueret*. *Abroquerar*. *Embroquerar* [1575: «reparar o embroquerar la paret: trullisso», OPou, *TbPu.*, p. 9].

Broquet, broqueta, broqueter, V. broc

BRÒQUIL, de l'it. *bròccoli*, id., plural de *bròccolo*, que pròpiament és un diminutiu de *bròcco* 'rebrot', del mateix origen que el nostre *BROC*. □ 1.ª doc.: *Bròcoli*, 1803, Belv.; *bròquil*, 1839, Lab.

Que dona aquest només com a dialectal i *bròcoli* o *bròculi* com a forma normal. El dicc. mallorquí d'Amengual (1858) només *brocol*. Segons *AlcM* es diria *bròkil* a quasi tot el domini del cat. oriental i *bròkul* a Tortosa, Alcalà de Xivert, Llucena i Castelló; tanmateix cita *bròquil* d'una poesia del mallorquí Marian Aguiló i *brocul* en una del gandesà Serres (1917). *Bròquil* és usual avui fins a l'Alt Pallars (Esterri de Cardós, 1934), però *bròcol* a la major part del català occidental: a Àger (Porcioles, p. 34) i vaig anotar *bròkul* al Sud de Lleida (Sarrocà, Alcanó, 1935). En castellà *bròcul* s'usa a l'Aragó i a Àlaba; en general en el castellà bascongat es deu dir *bròquil* puix que és la forma que usa Azkue en castellà en el seu diccionari; totes dues han passat al basc (veg. *DECH* per als detalls); de l'italià ha passat també a d'altres llengües, fins a l'àrab tunisienc *brükulū* (si bé Beaussier el confon amb la col-i-flor). Cf. Spitzer, *Lexik. Kat.*, 122, i *DCEC* s. v. *Bròquil* menorq. 'broc de cadaf o escudella' no em sembla forma de *BROC* «contaminada per *bròquil*» com diu *AlcM* [què té a veure?], sinó, com altres mots en *zil*, mossarabisme balear, homònim d'aquest, però duplicat fonètic de *broc*.

DERIV.: *Broquilada*.

Broquinyot, V. broc Bros, V. brossa Brosquil, cf. brusci i borrec

BROSSA, mot comú al català amb el castellà, l'occità, el francès (on avui sobreviu en els dialectes i en el derivat *broussaille*) i alguns dialectes reto-romànics; d'origen incert, però segurament pre-romà; com que pertot es tracta, en gran part, de bocins i branquillons de bruc, i en diversos parlars de França designa precisament aquesta mata, és versemblant que la base **BRO(C)CIA* que suposen les formes de les llengües romàniques sigui un derivat cèltic del mot cèltic *vroico-* que ha donat el nom del *BRUC*. □ 1.ª doc.: doc. de c. 1325, i segurament ja en un de 977.

Broça té ja el sentit avui predominant en un doc. de Balaguer de princ. del S. XIV (entre 1313 i 1337, context citat a propòsit d'*antuià*, cf. *UIX*), *BABL* XII, 520; reapareix en d'altres de Tortosa, de 1342 (veg. sobre *barandià*, en *BARANA*) i 1340: «que los senyors de les heretats --- no degen gitar *broça* ni altres sutzures en les mares ni altres cequies» (*BABL* XI, 427 i 394), on tenim una de les accs. més importants i freqüents: 'detrítus i fullaraca que obstrueixen un corrent d'aigua'. Segurament, però, tenim ja el nostre mot, en el sentit de 'vessant cobert de brolla o bardissa'¹ en les afrontacions que es donen l'any 977 a l'alou de Pontiró, a Tregurà, en l'alta vall de Campardon: «in ipso monte de Tregurano dono ad prefatum cenobium pascuum --- qui terminatur a parte orientis in ipso iungente vel in ipsa *broza* comitale; et de meridie in ipso torrente qui discurrit in flumine Tezeri».² Tenim, encara, *broça* en un doc. de 1444 relatiu a la *RAMBLA* de Barcelona (que estudia Pau Vila).

És clar el sentit en Eiximenis: «per tal que la terra aquesta fos abundada en llenya e en *brossa* per cremar» (*Regiment, NCL.*, 28.22). Un poc menys, com ensenya de seguida el plural i l'ús abstracte, en Jaume Roig; deu tenir més o menys d'eufemístic, i a base de la idea de 'escombraria', 'porqueria', possiblement el matís de 'petites accions provocatives': «ella [una que se les volia haver amb el metge] -l metia / en grans rahons / de mugorons / e de mamelles / —què's faran elles? / que no s'emprenyen—; / fer altres *brosses* / de més parença / ella comença; / ell conexia / bé que volia; / dix: —Espachem ---» (v. 5862). De fet no hi ha dubte que l'acc. 'escombraries' té molta extensió en els parlars d'occident, incloent-hi el Camp de Tarragona (*AlcM*, § 5 el cita no sols en escr. moderns d'allí, sinó ja en un doc. val. de 1434) i arriba fins als Pirineus centrals: la *bròsa* per 'les escombraries' és la trad. que em donaren a tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera (1932-4).

Passo a les altres accs. més importants. La més divulgada i de coneixença més general potser és la de 'partícula que fa nosa': 'm'ha caigut una *brossa* a la llet', 'el nen plora perquè té una *brossa* a l'ull'; també general fins a l'Alt Pallars (Estaon i dos pobles de Vall Ferrera). S'estén a parts més importants, però sobrerres, de les plantes: «escudir la *bròsa* dels boixos» 'fer-ne saltar les fulles a cops de totxo' anoto a la baixa Vall de Bof (1953). OPou, *TbPu.* (entre les ⁶⁰ «suziedats»): «carn o peix pudent --- la *broça* dels